

Suomen kestävän kasvun ohjelma

**VASA 2 – Vahva sote Lapin
hyvinvointialueelle –hanke
Investointi 2**

Loppuraportti

Lapin hyvinvointialue
19.2.2025

Euroopan unionin rahoittama –
NextGenerationEU

Sisällysluettelo

1 Tiivistelmä hankkeen tuloksista	3
5 Investointi 2: Edistetään hoitotakuun toteutumista vahvistamalla ennaltaehkäisyä ja ongelmien varhaista tunnistamista	4
5.1 Hankkeessa kehitetyt ja käyttöön otetut monialaiset asiakas- ja palveluohjausta tukevat, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (ml. liikunta-, luonto-, kulttuuri- ja sotepalveluiden) integroidut toimintamallit osana sote-uudistuksen toimeenpanoa	4
5.1.1 Mitä monialaisia asiakas- ja palveluohjauksen toimintamalleja olette kehittäneet?	4
5.1.2 Sisältyykö toimintamalliin liikunta-, luonto-, kulttuuri-, ravitsemus-, elintapaohjaus- mielenterveys- ja/tai osallisuussisältöjä?	5
5.1.3 Mitä näistä edellä olevista malleista olette ottaneet käyttöön ja mitä käyttöön otosta on päätetty?	6
5.1.4 Miten toimintamallit ovat vahvistaneet yhteistyötä alueen kuntien ja järjestöjen kanssa?	8
5.1.5 Mitä tukea olette saaneet kansallisilta toimijoilta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen monialaisen palvelukonseptin kehittämiseen?	10
5.2 Monialaisen digitaalisen palvelutarjottimen kehittäminen	11
5.2.1 Kansallisen digitaalisen ratkaisun (Tarmoa) kehittämistyöhön ja pilotointiin osallistuminen	11
5.2.2 Oman digitaalisen ratkaisun jatkokehittäminen palvelutarjottimeksi	11
5.2.3 Mitä palveluja ja toimintaa palvelutarjotin sisältää?	12
5.2.4 Miten asiakkaita ohjataan palvelutarjottimelle koottuihin palveluihin?	12
Liite	14

1 Tiivistelmä hankkeen tuloksista

Investointi 2:n keskeiset tulokset kytkeytyvät hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen asiakasohjauksen ja monitoimijaisen yhteistyön vahvistamiseen Lapissa. Investoinnin toimenpiteiden seurauksena Lapin alueen asukkaat ja ammattilaiset ovat ottaneet käyttöönsä uusia monialaisia toimintamalleja ja välineitä hyvinvoinnin edistämisen tueksi. Näitä toimintamalleja ovat täysi-ikäisille suunnatut Arkeen Voimaa -itsehoitoryhmät sekä hyvinvointilähete, nuorille ja nuorille aikuisille suunnatut Ankkuri ja Hoito syytteen sijaan sekä parisuhdeväkivallan uhrien auttamista tehostava MARAK-kokous. Monitoimijaisen yhteistyön vahvistamisen välineiksi hankkeessa on tuotettu teemakoulutuskokonaisuudet yhdyspintatyön tukemiseksi ja osaamisen lisäämiseksi, Yhteistyö-Tuokio-arviointiväline yhteistyön arvioimiseen sekä Hytetu-aamukahvit monitoimijaisen vuoropuhelun ja tiedon jakamisen lisäämiseksi.

Lapin hyvinvointialueen palvelutarjotinratkaisu perustuu hyvinvointialueen verkkosivuston laajennukselle. Hyvinvointia arkeesi -verkkosivusto rakentuu 1) asukkaan omaehtoista hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien tietosisältöjen, 2) kansallisten itse- ja omahoito-ohjelmien sekä 3) kuntien, järjestöjen ja hyvinvointialueen hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimintojen ja palveluiden kokonaisuudelle. Oman digitaalisen ratkaisun suora käyttöönotto ilman pilotointia tapahtuu 05-06/2025.

5 Investointi 2: Edistetään hoitotakuun toteutumista vahvistamalla ennaltaehkäisyä ja ongelmien varhaista tunnistamista

5.1 Hankkeessa kehitetyt ja käyttöön otetut monialaiset asiakas- ja palveluohjausta tukevat, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (ml. liikunta-, luonto-, kulttuuri- ja sotepalveluiden) integroidut toimintamallit osana sote-uudistuksen toimeenpanoa

5.1.1 Mitä monialaisia asiakas- ja palveluohjauksen toimintamalleja olette kehittäneet?

[Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen monialainen asiakas- ja palveluohjaus Lapin HVA \(RRP, P4, I2\)](#)

Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävät palvelut helposti löydettäviksi Lapin alueen asukkaille ja asiakastyötä tekeville ammattilaisille digitaalisen palvelutarjottimen kautta. Asukkailla on aiempaa paremmat mahdollisuudet edistää hyvinvointiaan, kun palvelut ja toiminta on koottu yhteen ja niiden hyödyntämistä tuetaan monialaisella ohjausmallilla. Ammattilaisilla on väline asiakasohjaukseen ennaltaehkäisevien palveluiden pariin.

[Arviointiväline HYTETU-yhteistyön kehittämiseen Lapin HVA \(RRP, P4, I2\) | Innokylä](#)

Arviointiväline monitoimijaisen yhteistyön tukemiseksi hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden monitoimijaisille yhteistyöryhmille ja verkostoille, joiden tehtävänä on asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistäminen. Yhteistyön kehittämisen osa-alueet ovat vastuut, rakenteet, tavoitteellisuus, tietopohja, osallistuminen ja johtaminen.

[Lapin hyvinvointilähete toimintamalli \(RRP, P4, I2\)](#)

Hyvinvointilähete on toimintamalli ihmisen tukemiseksi yhteisöllisin keinoin. Kohderyhmänä aikuiset, joiden elämänlaadun lisäämisessä seura ja arjen mielekäs toiminta ovat keskeisiä. Tavoitteena on yksinäisyyttä tai muita lieviä mielialaoireita tuntevien ihmisten ohjaaminen yhteisöllisen toiminnan pariin ja näin vähentää sosiaalisista syistä johtuvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden käyntejä.

[Arkeen Voimaa - itsehoitoryhmien pilotointi ja jalkauttaminen Lapin HVA \(RRP, P4, I2\)](#)

Kansainvälinen näyttöön perustuva itsehoidon ryhmätoimintamalli suomenkielisille täysi-ikäisille, jotka haluvat vahvistaa omaa hyvinvointiaan. Aikuisväestölle sopiva ryhmätoiminta vahvistaa itsehoitotaitoja sekä tukee osallistujien hyvinvointia ja arjessa pärjäämistä.

[Linkkihenkilökoulutuksen ja mentoroinnin mallinnus Lapin HVA \(RRP, P4, I2\)](#)

Hyvinvointilähete-toimintamalliin liittyvä linkkihenkilötoiminnan koulutus, koulutuksen kehittäminen sekä täydennyskoulutus. Linkkihenkilö toimii hetken aikaa rinnalla kulkijana hyvinvointilähetteen saajalle. Toiminnan tarkoituksena on tukea esimerkiksi

henkilökohtaisen tavoitteen kirkastamisessa, yhteisöihin kiinnittymisessä sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden linkkinä. Linkkihenkilöiden ja koordinaattoreiden mentoroinnilla tuetaan ammatillista kasvua, mahdollistetaan vertaistuki sekä toiminnan kehittäminen. Koulutuksen osalta on tehty kansallista sekä kansainvälistä yhteistyötä.

[MARAK etäkokous Lapin malli Lapin HVA \(RRP, P4, I2, I4\)](#)

Vakavan parisuhdeväkivallan uhrien tukemiseksi monialainen riskinarviointi- ja kokousmalli. Lapin malli mahdollistaa kokoukseen osallistumisen etäpalveluna lähellä asiakasta yhdessä ammattilaisen kanssa. Palvelun ja erityisosaamisen saavutettavuus ja yhdenvertaisuus paranevat.

[Arjen turvan verkostotyö: ennaltaehkäisevät turvallisuuden toimintamallit Lapin HVA \(RRP, P4, I2\)](#)

Monitoimijaisissa verkostoissa työskenteleville ja yhdyspinnan toimijoille käytännönläheistä perustietoa sekä työkaluja hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden edistämiseksi sekä toimintamallien implementoinnin tukemiseksi.

[Ankkuritoiminnan vahvistaminen Lapin HVA \(RRP, P4, I2\)](#)

Ankkuritoiminnan moniammatillisten tiimien perustaminen uusille alueille Lapissa sekä aiemmin käynnistyneiden Ankkuritiimien vahvistaminen. Toiminnalla autetaan rikoksilla- ja/tai päihteillä oireilevia tai muuten syrjäytymisvaarassa olevia nuoria ja perheitä moniammatillisesti. Vahvistetaan yhdenvertaisuutta sekä moniammatillista yhteistyötä koko hyvinvointialueella nuorten ennaltaehkäisevässä työssä. Alueellisten verkostojen muun muassa Perhekeskusverkosto- sekä muiden toimijoiden tunnistaminen ja osallistaminen ennaltaehkäisevän työn tueksi.

[HYTETU-aamukahvit Lapin HVA \(RRP, P4, I2\) | Innokylä](#)

Kuukausittainen etätilaisuus, joka mahdollistaa verkostoitumisen, avoimen keskustelun ja tiedon vaihtamisen sekä hyvien käytäntöjen jakamisen hyvinvointialueella, kunnissa ja järjestöissä työskentelevien ammattilaisten kesken.

5.1.2 Sisältyykö toimintamalliin liikunta-, luonto-, kulttuuri-, ravitsemus-, elintapaohjaus- mielenterveys- ja/tai osallisuussisältöjä?

Hyvinvointilähete on vapaaehtoisuuteen perustuva kevyt toimintamalli yhteisölliseen toimintaan ohjautumisessa. Toiminta, johon lähetteen saaja ohjautuu, voi olla esimerkiksi kunnan, järjestön tai muun yhteisön toteuttamaa toimintaa, joka vastaa lähetteen saajan arvoja ja mielenkiinnon kohteita kuten esimerkiksi edellä mainittuja osallisuussisältöjä.

Arkeen Voimaa -itsehoitoryhmässä käsitellään laajasti eri hyvinvoinnin osa-alueita. Ryhmätoiminnan tarkoituksena on vahvistaa osallistujien itsehoitotaitoja ja sitä kautta

kohentaa heidän arkipärijäämistään. Ryhmä sisältää kattavasti terveyttä edistäviin elintapoihin liittyviä sisältöjä. Ryhmäkertojen teemat sisältävät muun muassa ravitsemukseen, kaatumisten ehkäisyyn ja liikuntaan liittyvää tietoa ja harjoituksia. Osallistujat tekevät viikoittain hyvinvointiaan lisäävän toimintasuunnitelman, johon osallistujat voivat valita myös esimerkiksi luontoon ja kulttuuriin liittyviä tavoitteita. Osallistujia ohjataan lainaamaan oheismateriaalina toimiva kirja kirjastoista, jolloin jokainen ryhmäläinen ohjautuu myös kuntien sivistyspalveluiden piiriin. Mielenterveysisältöinä ryhmän sisällöissä pidetään harjoitteita, joissa käsitellään mielialan laskua ja hankalia tunteita, ajatusten uudelleen suuntaamista ja oman mielen käyttämistä itsehoidon tukena. Ryhmän sisältöihin kuuluu myös tunteiden ymmärtäminen, vuorovaikutus ja terveyden huollon ammattilaisten kanssa toimiminen, joiden voidaan katsoa lisäävän myös osallisuuteen liittyviä valmiuksia. Kohtaavia ryhmiä toteutetaan järjestön tai kunnan tiloissa (esim. kirjasto), joissa ryhmäläisten on mahdollista edistää hyvinvointiaan myös ryhmän ulkopuolella.

Arjen turvan toimintamallien avulla edistetään mielenhyvinvointia ja osallisuutta vahvistamalla yhteisöjen yhteistyötä ja tiedon jakamista. Verkostokartoitusten avulla on luotu kattavampi tilannekuva, joka tukee nuorten hyvinvointia, tarpeita ja toimijoita, sekä Ankkuri-toimintamallin käyttöönottoa alueilla. Verkkokurssien avulla tuetaan yhdyspintoimijoiden osaamista, tavoitteena parantaa monitoimijaista arjen hyvinvointi- ja turvallisuustyötä. Kokemusasiantuntijoiden osallistaminen kehittämistyöhön tuo arvokasta asiantuntemusta ja näkökulmaa. Arjen turvan toimintamallit tukevat yksilön osallisuutta sekä mielenhyvinvointia, edistäen samalla alueellista yhteistyötä ja turvallisuutta.

Kansallisesti käytössä olevat ja strukturoidut toimintamallit **Ankkuri, Hoito syytteen sijaan ja MARAK** perustuvat asiakkaan suostumukseen saattaa hänen asiansa moniammatillisen työn piiriin. Moniammatillisen tiimin pyrkimyksenä on ohjata asiakas hänen asiansa kannalta oikea-aikaisiin ja tarkoituksenmukaisiin palveluihin ja avun piiriin. Asiakkaan osallistaminen on yksi tavoitteista. Toimintamallien moniammatillisella palveluohjauksella voidaan vahvistaa myös asiakkaan osallisuutta mielen terveyden palveluihin ja toimintoihin.

5.1.3 Mitä näistä edellä olevista malleista olette ottaneet käyttöön ja mitä käyttöönotosta on päätetty?

Lapin hyvinvointialueen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen **monialaisen asiakas- ja palveluohjauksen mallin käyttöönoton** prosessi on sovittu yhteistyössä Lapin hyvinvointialueen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä (hytetu) tekevän tiimin kanssa (2.12.2024 ja 13.1.2025). Hytetu-tiimin kanssa käytyjen keskusteluiden pohjalta malliin on tehty tarkennuksia, jonka jälkeen malli esiteltiin ja tehtiin sen käyttöönotosta esitys 13.1.2025 hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalveluiden johtoryhmälle. Sote-palveluiden johtoryhmä puolsi asiakas- ja palveluohjausmallin käyttöönottoa sekä juurruttamista osaksi Lapin hyvinvointialueen toimintaa ja budjetointia. Pöytäkirjaote päätöksestä löytyy liitteestä 1. Koska kehittämistyö hytetu-asiakas- ja palveluohjausmalliin oleellisesti kuuluvien digitaalisen palvelutarjottimen, Hyvinvointia arkeesi -verkkosivun ja asiakasohjausta tukevan hyvinvointilähete -toiminnan osalta on vielä kesken, palataan monialaisen asiakas- ja palveluohjauksen mallin resurssointiin liittyviin kysymyksiin vielä tarkemmin kevään 2025 aikana. Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunnalle malli pyritään esittelemään kokonaisuudessaan toukokuun kokouksessa 2025.

Lapin hyvinvointialueen **hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan 2024–2025** on kirjattu **hankkeessa kehitettäviä toimintamalleja** tarkentavine toimenpiteineen ja vastuutahoittain eri painopisteiden alle. Suunnitelmaa käytettiin lausunnoilla ja päätöksenteossa hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunnalla (12.4.2024, 5.9.2024), aluevaltuustolla (16.9.) ja aluehallituksella (24.4.2024, 11.9.2024) sekä saamenkielen lautakunnalla (8.5.2024). <https://www.hyvinvointikertomus.fi/preview/19708450034>

- *Painopiste 1: Mielenterveyden tuki / Tuetaan lasten, nuorten ja mielenhyvinvointia (Ankkuri-toimintamallin käynnistäminen ja laajentaminen, MARAK-toiminnan laajentaminen, Arkeen Voimaa itsehoitoryhmät)*
- *Painopiste 3: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat (digitaalinen hytetu-palvelutarjotin, Arkeen Voimaa itsehoitoryhmät, Hyvinvointilähete-toiminta)*
- *Painopiste 4: Arjen turvallisuus (digitaalisen hytetu-palvelutarjottimen kehittäminen, Arkeen Voimaa itsehoitoryhmät, hyvinvointilähete)*
- *Painopiste 5: Päihteettömyyden tuki (Ankkuri toimintamallin käynnistämiset ja laajentamiset, RIKO-toimintamallin vakiinnuttaminen ja laajentaminen lounaiselle alueelle, hoito syytteen sijaan toiminnan yhdenmukaisen mallin vahvistaminen, osaamisen lisääminen)*
- *Painopiste 6: Yhteistyörakenteet (varmistetaan käyttöön otettujen monitoimijaisten toimintamallien jatkuvuus, monitoimijaisen osaamisen tuki ja hyödynnetään arviointimallia monitoimijaisen yhteistyön kehittämisessä)*

Arkeen Voimaa toimintamallin juurruttaminen osaksi Lapin hyvinvointialueen sote-palveluita on onnistunut erinomaisesti. Toimintamallin pysyvän monialaisen koordinaatiomallin ja lisenssin resurssin osalta on käyty neuvotteluja perusterveydenhuollon (PTH) johtoryhmässä. PTH:n johtoryhmä piti ryhmätoiminnan monialaista koordinaatiota sote-integraation edelläkävijänä ja sitoutui sisällyttämään lisenssin budjettiinsa hankkeen päätyttyä.

Arkeen Voimaa on osana mielenterveyden- ja riippuvuuksien palveluiden porrastettua hoitomallia. Hankkeen aikana edistetään toimintamallin linkittymistä muihinkin hoito- ja palveluketjuihin. Arkeen Voimaa liitetään hyvinvointialueella kehitteillä oleviin alueellisiin pitkäaikaissairauksien hoito- ja seurantasuositukseen omahoidon ohjaukseen, sekä diabeteksen digihoitopolkuun.

Arjen turvan toimintamallit on kirjattu osaksi Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa 2024–2025 ja näin ollen niiden käyttöönottoon on sitouduttu. Nuorten rikoskäyttäytymiseen puuttuvan moniviranomaismallin Ankkurin käyttöönoton ja yhteistoiminnan osalta saatiin päätös allekirjoittaa yhteistoimintasopimukset Lapin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden johtoryhmässä 3.2.2025. Yhteistoimintasopimuksissa ovat lisäksi mukana Lapin kunnat ja Lapin poliisilaitos. VASA 2-hankkeen mielenterveys- ja riippuvuuspalvelujen kehittämistyön kanssa ollaan yhteisesti mallintamassa ja viemässä eteenpäin alueella jo toimivan nuorten riippuvuuksien palvelun yksikön "Hoito syytteen sijaan" mukaista hoitoprosessia. Tällä mahdollistetaan tasapuolinen ja yhdenmukainen palvelu Lapissa kaikille HSS asiakkaille.

Hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi on Lapissa tehty pitkäjänteisesti työtä. Kansallisia strategioita on toteutettu Lapin maakuntaohjelman, hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman sekä Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2024–2025 avulla. Strategian mukaista toimintaa on edistetty hankkeen eri toimintamalleilla.

- “Hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistäminen ja yhdyspintatyö kuntien ja muiden tehtäväkentän sidosryhmien kanssa.” Lapin Hyvinvointialueen hallintosääntö 40§
- Lapin liitto – Lappi-sopimus – Lapin maakuntaohjelma 2022–2025 (ss. 10–15, 49–53). Lappi-sopimus juontaa alueelliset toimenpiteet sisäisen turvallisuuden strategiasta
- Sisäisen turvallisuuden strategia - Sisäministeriö

5.1.4 Miten toimintamallit ovat vahvistaneet yhteistyötä alueen kuntien ja järjestöjen kanssa?

Lapin alueen **kuntien kanssa** on tehty toimintamallikohtaista yhteistyötä, joka on kuvattu mallikohtaisesti alla. Tämän lisäksi kuntia on tavoitettu yhteiseen dialogiin alueellisten verkostojen kautta sekä hyvinvointialueen hytetu-tiimin kanssa järjestetyissä Hytetu-aamukahveissa, joissa on ollut vaihtuva teema ja hyvä osanotto.

Järjestöjen rooli on haluttu koko hankkeen kehittämistyöhön isoon osaan tavoitteena löytää hytetu-työhön selkeä rooli ja tehtävä eri järjestötoimijoille. Tämä varmistaisi monitoimijuuden ja käytännön hyvinvointia- ja terveyttä edistävän kansalaistoiminnan kumppanuuden ja resurssoinnin niin kuntien kuin hyvinvointialueen kanssa. Isoimpia järjestötoimijoita on ollut hankkeessa toimintamallikohtaisessa kehittämisessä osatoteuttajana sekä useampia järjestökeskustoimijoita mukana koko hankkeen kehittämistyössä. Kehitettävät toimintamallit on kirjattu hyvinvointialueen hytetu-suunnitelmaan kuten kappaleessa 5.1.3 on kuvattu ja sitä kautta on varmistettu kumppanuus- ja järjestöavustuksiin resurssointia osallistua tähän yhteiseen hytetu-työhön.

Arjen turvan toimintamallien avulla on lisätty sekä tunnistettu kuntien ja järjestöjen välistä yhteistyötä sekä kuntien ja muiden toimijoiden yhteistyötä. Muun muassa järjestökeskusten, nuorten elämänkaariverkostojen ja perhekeskusverkostojen kautta on edistetty toimintamallia ja yhteistyötä. Kehittämisessä on huomioitu saamelaisnäkökulma ja kulttuurisensitiivisyys.

Yhteisövaikuttavuustyötä on vahvistettu yhdessä Lapin alueen kuntien Perhekeskusten kanssa arjen turvan toimintamallin mukaisesti, tunnistamalla ja edistämällä alueellisia rakenteita ja yhteistoimintaa. Käyttöönotto erillisestä yhteisövaikuttavuuden viitekehysten mukaisesta toiminnasta olisi edellyttänyt pilotoinnin (2022) jälkeen Lapin hyvinvointialueen päätöstä, jota ei ole kirjattu hankesuunnitelmaan omaksi toimenpiteeksi.

Arkeen Voimaa –toimintamallilla on vahvistettu kuntien, järjestöjen, oppilaitosten sekä yksityisen sektorin kanssa tehtävää yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi itsehoitoryhmien toteuttamisella. Toiminnan omistajuus on hyvinvointialueella ja ryhmien ohjaaminen toteutetaan yhteistyössä kuntien, järjestöjen, oppilaitosten sekä yksityisen sektorin kanssa. Yhteistyö on vakiintunut ryhmien ohjaamisen lisäksi myös viestinnän ja asiakasohjauksen, tilojen tarjoamisen ja kirjastojen kanssa tehtävän yhteistyön kautta. Ryhmänohjaajia on koulutettu hyvinvointialueelta (17 hlöä), kunnista (1 hlö), järjestöistä ja yksityissektorilta (5 hlöä) sekä maallikkotaustaisia (2 hlöä). Ryhmää ohjaa aina kaksi ohjaaja, jotka voivat olla eri taustatahoilta. Ryhmiä on toteutettu kunnan, järjestöjen ja hyvinvointialueen tiloissa.

Hyvinvointilähete -toimintamalli on vahvistanut kuntien ja järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä antamalla sekä työkalun lakisääteiseen hytetu-työhön että vahvistamalla

ohjaamista järjestöjen tarjoamien yhteisöjen pariin, vahvistaen samalla paikallisia yhteisöjä ja tuomalla niihin uusia toimijoita. Hankkeessa on tunnustettu järjestöjen merkitys yksilön hyvinvoinnin ja osallisuuden vahvistamisessa ja toimintamallin juurruttamisen tukemisessa. Kunnat ovat yhteistoiminnassa tukemassa alueellista järjestö- ja yhdistystoimintaa, sekä toteuttamassa kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotyön sisältöjä ja toimintaa, johon lähetteen saajien on mahdollista ohjautua. Kuntien ja järjestöjen tarjoamien toimintojen ja palveluiden pariin ohjaamista tukee digitaalinen palvelutarjotin, johon nousee Lähellä.fi:n ja palvelutietovarantoon kuvatut palvelut.

Yhteistyö-Tuokio arviointivälineen avulla monitoimijaista yhteistyötään on arvioinut ja kehittänyt 91 hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen parissa työskentelevää ammattilaista (järjestöt 13 hlöä, kunnat 31 hlöä, hyvinvointialueet 37 hlöä, oppilaitokset 6 hlöä, seurakunnat 5 hlöä), yhteensä 11 Yhteistyö-Tuokio työpajassa. Kaikille osallistuneille lähetettiin palautekysely, jossa selvitettiin, vahvistiko työpaja osallistuneiden monitoimijaista hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämisen yhteistyötä. Palautekyselyyn vastasi 14 % työpajoihin osallistujista. Heistä 38,5 % arvioi olevansa täysin samaa mieltä ja 53,8 % vastaajista jokseenkin samaa mieltä siitä, että Yhteistyö-Tuokio vahvisti monitoimijaista yhteistyötä. Työpajoissa verkostot määrittivät yhteistyölleen kehittämistoimenpiteitä, jotka liittyivät toimijoiden väliseen tiedon jakamiseen (esimerkiksi muistioiden laatimisen ja jakelun käytäntöjen tarkentaminen), asukkaiden ja sidosryhmien osallistumisen lisäämiseen sekä yhteisen strategiatyön (esimerkiksi hyvinvointisuunnitelman laatimisen prosessin avoimuus) sekä yhteisten toimenpiteiden vastuiden määrittelyyn (esimerkiksi hytetu-palvelukonseptin jalkauttamisen roolien tarkentaminen).

Kunnille, hyvinvointialueen toimijoille ja järjestöille on osana arviointivälineen kehittämistä ja käyttöä tuotettu tietoa Lapin monitoimijaisen hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämisen yhteistyön nykytilasta sekä sen kehittämisen mahdollisuuksista asiantuntijahaastatteluihin pohjaten (selvityksen latausmäärä n=160). Lapin kuntien laajoista hyvinvointikertomuksista (n=15) on kerätty tietoa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen yhteistyön tavoitteellisuudesta, johtamisesta, tietopohjaisuudesta sekä yhteistyön rakenteista ja käytännöistä alueellisen monitoimijaisen yhteistyön edistämisen tueksi. Tuotettua tietoa on esitelty eri tilaisuuksissa ja se on toiminut yhteistyön vahvistamiseen liittyvän keskustelun pohjana.

Digitaalisen palvelutarjottimen pohjaksi on tehty yhteistyötä kuntien ja järjestöjen kanssa. Kunnille järjestettiin ensin infotilaisuuksia, joissa palvelutarjottimesta ja siihen liittyvästä palvelutietovarannon (PTV) täydennys- ja päivittämistyöstä kerrottiin ja keskusteltiin (12/23–2/24). Seuraavassa vaiheessa järjestettiin kuntakohtaisia työpajoja, joissa yhteistä ymmärrystä yhteisestä palvelutarjottimesta lisättiin, samoin kuin tarjottiin toimijakohtaista opastusta PTV-tietojen kirjaamiseen ja päivittämiseen tarjotinta ajatellen (2/24–1/25). Mukana on useasta kunnasta ollut eri toimialojen edustajia. Kaikki Lapin 21 kuntaa ovat olleet mukana, ja lähes jokaiselle on järjestetty kuntakohtainen työpaja, joillekin useampia. Järjestöille on järjestetty infotilaisuuksia palvelutarjottimesta sekä Lähellä.fi -palvelusta etäyhteyksin, ja eri puolilla Lappia toteutuneissa tapahtumissa. Opastusta tietojen kirjaamiseen Lähellä.fi -palveluun ja PTV:oon on tarjolla kunta- ja järjestökohtaisesti. Yhteistyö kuntien ja järjestöjen kanssa on tiivistynyt näiden toimien avulla.

5.1.5 Mitä tukea olette saaneet kansallisilta toimijoilta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen monialaisen palvelukonseptin kehittämiseen?

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on vastannut **hyte-konseptin valtakunnallisesta kehittämisverkoston** koordinaatiosta. Tämä koordinaatiotehtävä on tuonut selkeät raamit alueelliselle palvelukonseptin kehittämistyölle. Kehittämistyön aikataulut ja tuki niin kansallisen konseptin muodossa kuin juurruttamisenkin osaamisen vahvistamisessa ovat auttaneet hankkeen läpivientiä. Eri hyvinvointialueiden kehittämistyön ajankohtaisten asioiden esittelyt ovat antaneet hyvää vahvistusta omille suunnitelmille tai tuoneet ihan uusia ajatuksia toteutukseen.

Monialaisen asiakas- ja palveluohjauksen tueksi kehitettäviä lähetekäytäntöjä on tuotu esille Lapin kehittäjien koordinoiman **Hyvinvointilähete-verkoston** tapaamisissa. Tavoitteena on ollut esitellä eri puolilla Suomen kehitettyjä hyvinvointi-, liikunta- ja kulttuuri-lähete-malleja ja käydä niihin liittyviä sparrailukeskusteluja.

MARAK työn kehittämistä on toteutettu tiiviissä yhteistyössä THL:n MARAK työn kanssa. Osallistuttu yhdessä muiden alueiden toimijoiden kanssa THL:n koordinoimaan MARAK etäpalveluiden käyttäjien ja kehittäjien työryhmiin. THL Avainhenkilömallin pilotoinnin kautta Lapin hyvinvointialue, Lapin ensi- ja turvakodin avopalvelut sekä hanke osallistuivat Avainhenkilömallin koulutukseen ja malli jalkautettiin hyvinvointialueen rakenteisiin. Koulutus vahvistaa lähisuhdeväkivallan tunnistamista, puheeksiottoa ja palveluohjausta alueella, jolloin myös MARAK työn ohjautuvuus vahvistuu.

Arkeen Voimaa toimintamalli on Suomessa lisensoitu Varsinais-Suomen hyvinvointialueelle (Varha), joka koordinoi valtakunnallista toimintaa ja laskuttaa muita toimintamallia toteuttavia tahoja lisenssin ja koordinaation osalta. Varhalta on tullut tuki toiminnan käynnistämiseksi, juurruttamiseksi ja laadun varmistamiseksi. Lisäksi Varha kerää asiakaspalautteet sekä vaikuttavuustietoa elämänlaatumittarin (WHOQOL-BREF) kautta. Tiivistä kehittämissyhteistyötä on tehty muiden Arkeen Voimaa toimintamallia toteuttavien hyvinvointialueiden kesken.

Digitaaliseen palvelutarjottimeen liittyvässä kehittämistyössä on ollut useita kansallisia yhteistyö- ja sparrailuryhmiä, joihin kehittäjät ovat osallistuneet.

Kokemukset ja hyödyt **DigiFinlandin koordinoiman digikehittäjien** verkoston toimintaan osallistumisesta ovat hyvin positiiviset. Verkoston toimintaan osallistuminen konkretisoi sen, mikä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen digitaalinen palvelutarjotin on, ja mitä hyötyjä se tarjoaa asukkaille ja ammattilaisille. Verkoston toimintaan osallistuminen toi esille hyvin myös, mitä kaikkia toiminnallisuuksia tarjottimelle on mahdollista sisällyttää, sekä sen, millaisia hyötyjä niillä voidaan aikaansaada. Lisäksi kehittämissyöhyöhön osallistumisen kautta saatiin selkeät etenemisaskeleet oman palvelutarjotinratkaisun eteenpäin viemiseksi.

Palvelutietovaranto (PTV)-työn näkökulmasta Digi- ja väestötietoviraston (DVV) tarjoamat koulutukset ja kansallinen tukiverkosto ovat olleet erinomainen apu kuntien kanssa tehtävän alueellisen työn eteenpäin viemiseksi. Kuntatyöpajoissa on pystytty osoittamaan kunnille PTV:ön hyödyt ja hyten merkitys. Lisäksi on pystytty vastaamaan kunnissa PTV-työtä tekevien kysymyksiin palvelutietovarantoon ja palvelutarjottimeen liittyen, sekä tukemaan kuntia hyte-palveluiden kirjaamistyössä PTV:oon. Osassa kunnista on ollut tilanne, että PTV-työstä vastanneita henkilöitä siirtyi hyvinvointialueiden aloittaessa niiden palvelukseen, jonka vuoksi PTV-työ on kunnissa jäänyt sittemmin joko osittain tai kokonaan tekemättä.

Hanke on osallistunut useisiin *alueellisiin sparrailuryhmiin* (muun muassa YTA-alue eli yhteistoiminta-alue tasolla), joissa eri RRP-hankkeiden edustajat ovat jakaneet avoimesti kokemuksiaan, onnistumisiaan ja esiin tulleita vastoinkäymisiäänkin. Erityisesti Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun hankkeiden kanssa on tehty yhteistyötä, muun muassa kokemusten vaihdon merkeissä.

Lähellä.fi kehittäjäverkoston osapuolet ovat aktiivisesti osallistuneet eri verkostojen toimintaan ja tuoneet niissä avoimesti esille Lähellä.fi -palvelun ja Palvelutietovarannon välisen integraation etenemisen tilannetta ja siinä olevia haasteita. Hankkeella on ollut myös kahdenkeskinen tapaaminen Lähellä.fi -verkoston osapuolten kanssa, jossa käsiteltiin eri vaihtoehtoja järjestöjen palveluiden esille saamiseksi palvelutarjottimelle.

5.2 Monialaisen digitaalisen palvelutarjottimen kehittäminen

5.2.1 Kansallisen digitaalisen ratkaisun (Tarmoa) kehittämistyöhön ja pilotointiin osallistuminen

Lapin hyvinvointialue on osallistunut alusta lähtien säännöllisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelukonseptin ja kansallisen (Tarmoa) digitaalisen ratkaisun kehittämistyöhön. Lapin hyvinvointialue osallistui Tarmoa pilotointiin 20.2.–19.4.2024. Pilotointijakson jälkeen hankkeen edustajat ovat jatkaneet osallistumista digikehittäjien verkostotapaamisiin sekä Tarmoaan tukiklinikoille. Lapin hyvinvointialueen kehittämis- ja strategiapalvelujen johtoryhmä teki 17.5.2023 ehdollisen päätöksen Tarmoaan käyttöönnotosta vuodelle 2025. Lapin hyvinvointialueen haastavan taloudellisen tilanteen johdosta kehittämis- ja strategiapalvelujen johtoryhmän teki uuden päätöksen 20.9.2024, että hyvinvointialue tekee oman palvelutarjottinratkaisun kansallisen Tarmoaan käyttöönnoton sijasta.

5.2.2 Oman digitaalisen ratkaisun jatkokehittäminen palvelutarjottimeksi

Lapin hyvinvointialueen palvelutarjotin on osa ”Hyvinvointia arkeesi” -verkkosivustoa, joka tehdään yhdessä Lapin hytetu-tiimin, viestinnän ja digipalveluiden kanssa.

Lapin hyvinvointialueen verkkosivut pohjautuvat PTV-tietojen (=palvelutietovarannon) laaja-alaiseen hyödyntämiseen. Oman digitaalisen ratkaisun kehittäminen pohjautuu hyvinvointialueen verkkosivuston laajentamiseen palvelutarjottimeksi.

Kehittämistyössä VASA 2 -hankkeen roolina on ollut osallistua kategorioiden ja sisältöjen nimeämiseen ja kuvaamiseen, sekä toimia asiantuntijana hankkeessa kertyneen tiedon pohjalta. Hanke on mukana varmistamassa oman digitaalisen ratkaisun sisällöllisten ja teknisten kriteerien täyttymisen. Kehittämistyöhön on osallistettu kehittäjäasiakkaita. Kehittäjäasiakastyöpajoja on järjestetty 2 kpl (17.12.2024 ja 28.1.2025) ja kevään 2025 aikana niitä tullaan järjestämään vielä 2–3 kpl. Oman digitaalisen palvelutarjottinratkaisun suora käyttöönnotto ilman pilotointia tapahtuu 05–06/2025.

5.2.3 Mitä palveluja ja toimintaa palvelutarjotin sisältää?

Lapin hyvinvointialueen ”Hyvinvointia arkeesi” -verkkosivusto rakentuu 1) asukkaan omaehtoista hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien tietosisältöjen, 2) kansallisten itse- ja omahoito-ohjelmien sekä 3) kuntien, järjestöjen ja hyvinvointialueen hyvinvointia ja terveyttä edistävien palveluiden kokonaisuudelle.

Hyvinvointia arkeesi -verkkosivusto kokoaa yhteen tietosisältöjä, palveluita ja toimintaa seuraavilta osa-alueilta / teemoilta: liikkuminen, terveellinen syöminen, hyvinvointia luonnosta, hyvinvointia kulttuurista, osallistuminen, mielen hyvinvoinnin edistäminen, työ- ja opiskelukyvyn edistäminen, parempi nukkuminen, päihteiden käytön vähentäminen ja arjen turvallisuuden lisääminen. Teemakokonaisuuksien yhteyteen sijoitetaan kansallisia itse- ja omahoito-ohjelmia.

Hyvinvointia arkeesi -verkkosivuston teemat on luotu Lapin hyvinvointialueen omaan PTV:oon palveluina, ja niihin liitetään kuntien omat asiointikanavat. Palveluiden haku on palveluteemojen alle sijoitetussa vetovalikossa kuntakohtainen. Tavoitteena on, että integraatioon (Lähellä.fi ja PTV:n välillä) liittyvien haasteiden ratketessa, järjestöjen palvelut nousevat palvelutarjottimelle PTV:n kautta. Tällä hetkellä Lapin hyvinvointialueen palvelutarjottimelta on linkitykset Lähellä.fi -palveluun.

Teemakohtaisten suodattimien ansiosta käyttäjä pääsee esimerkiksi Lähellä.fi - palvelussa suoraan järjestöjen tarjoamaan kulttuuritoimintaan. Järjestöjä on aktiivisesti kannustettu ja opastettu ilmoittamaan toiminnastaan Lähellä.fi-palvelussa, jotta tieto heidän toiminnastaan leviää mahdollisimman laajalle ja on helposti löydettävissä. Työ näkyy selkeänä kasvuna niin Lähellä.fi:hin kirjattujen organisaatioiden kuin tapahtumien määrässä.

Seuraavassa vaiheessa myös seurakuntia tavoitellaan kirjaamaan palvelunsa joko Lähellä.fi -palveluun tai PTV:oon, jolloin nekin saadaan tarjottimen valikoimaan.

5.2.4 Miten asiakkaita ohjataan palvelutarjottimelle koottuihin palveluihin?

Lapin hyvinvointialueen omassa digitaalisessa palvelutarjottimessa ei ole ensimmäisessä käyttöönottovaiheessa toiminnallisuutta esimerkiksi hyvinvointikyselyn muodossa, joka tukisi asiakkaita palveluihin ohjautumisessa. Hyvinvointia arkeesi verkkosivuston hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta lisäävien teemoitteluiden avulla asiakas saa lisätietoa itseään kiinnostavista teemoista. Teemoiteltujen alasivujen kautta asiakas voi hakea niistä sisällöllistä lisätietoa sekä hakeutua eri toimijoiden tarjoamien palvelujen tai toiminnallisuuksien pariin.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen monialaisen asiakas- ja palveluohjauksen mallin jalkauttamisen tavoitteena on, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten keskuudessa tiedostetaan aikaisempaa vahvemmin ennaltaehkäisevän työn merkitys. Hytetu-osaamisen tason vahvistumisen myötä asiakkaita ohjataan aiempaa järjestelmällisemmin hyvinvointia ja terveyttä edistävien palveluiden pariin.

Lapin hyvinvointialueen viestinnän kanssa on valmisteilla viestintäsuunnitelma, jonka avulla palvelutarjottimen markkinointia toteutetaan monikanavaisesti hyvinvointialueen sisäisesti ja ulkoisesti kaikille lappilaisille. Infotilaisuuksilla ja perehdyttämisillä tuetaan sitä, että ammattilaiset osaavat käyttää palvelua sekä hyödyntää sitä asiakas- ja palveluohjauksen välineenä. Avainasemassa on johdon ja ammattilaisten hytetu-tietoisuuden vahvistaminen. Lisäksi hankkeessa laaditaan ammattilaisille hyvinvoinnin puhekesioton kortti asiakas- ja palveluohjauksen tueksi.

Hankkeen kehittäjäasiakastyöpajassa (28.1.2025) nousi esille useita ajatuksia, kuinka asiakkaita voidaan saada hyödyntämään palvelutarjottimen palveluita omaehtoisesti. Palvelun markkinointi monikanavaisesti, selkokielinen sivusto ja ohjeistus, prosessikuvaukset ja audiovisuaalisten menetelmien hyödyntäminen ovat keinoja, joilla voidaan edistää palvelun tunnettuuden lisääntymistä. Palvelun konkreettiset esittelyt esimerkiksi kirjastoissa, erilaisissa kohtaamispaikoissa sekä järjestökeskuksissa ja muissa järjestöjen tiloissa edesauttavat palvelun tunnettuuden lisääntymistä. Lisäksi tarjottimen omakohtaisen käytön kautta edesautetaan palvelun haltuun ottamista niin teknisesti kuin sisällöllisestikin. Jalkauttamissuunnitelman laatiminen kokoaa yhteen eri välineet ja konkreettiset toimenpiteet.

Liite 1

LIITE 1.

2. Hytten asiakas- ja palveluohjausmallin luonnos sekä jatkovalmistelu

Sosiaali- ja terveystalveluiden johtoryhmä 13.1.2025

Mari Kaltemaa-Uurtamo, projektipäällikkö

Luodaan alueellinen toimintamalli, jonka avulla sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset pystyvät ohjaamaan asiakkaita monialaisten hytetu palveluiden ja -toimintojen piiriin. Palvelutarjotin julkaistaan kesäkuun 2025 loppuun mennessä.

Hytetu-verkkosivut ja tietoa arvioinnin työvälineistä.

Lapin ratkaisu; oma digiratkaisu otetaan käyttöön 05/2025. Sisältö noudetaan PTV:sta ja lähellä.fi -palvelusta. Hyvinvointilähete on toiminnassa. Portaittainen tuki ammattilaisen tarjoamana.

Hytetu työ asiakas- ja palveluohjauksen prosessi ja hyte-ohjauksen kortti

DSK yhteistyötä tulee yhä selvittää, miten yhdistetään.

Päätös: Sote johtoryhmä puoltaa Hytetun Lapin ratkaisun käyttöönottoa ja kokonaisuuden edistämistä. Resursseihin liittyen jatkovalmistelu käsitellään osana TA 2026.